

آشنایی با مبانی تعاون

سامانه آموزش مجازی تعاون

vtcc.mcls.gov.ir

<http://vtcc.mcls.gov.ir>

مفهوم واژه تعاون

لغت تعاون از زبان عربی گرفته شده و معادل فارسی آن همکاری، به معنی یکدیگر را یاری کردن، بهم یاری رساندن، همدستی، یاری و دستگیری است.

واژه دیگری از لحاظ مفهوم به همکاری نزدیکتر است ؛ که ((دیگر یاری است)) کمک کردن به دیگران بدون داشتن انتظار کمک از کمک گیرنده .

انواع همکاریها (همکاری مستقیم و غیر مستقیم)

الف) همکاری مستقیم :

مشارکتی است که گروهی از افراد در یک امر یا فعالیت واحد و مشابه انجام می دهند
مانند: بازی ، نمایش، فعالیتهای تولیدی (زراعی یا نیمه زراعی) که ارتباط مستقیم بین
افراد وجود دارد.

انواع همکاریها (همکاری مستقیم و غیر مستقیم)

ب) همکاری غیر مستقیم:

فعالیتی است که افراد در امور یا فعالیتهای متعدد و متفاوت و طبعاً غیر مشابه صورت می دهند که تقسیم کار بارزترین و گویاترین نمونه همکاری غیرمستقیم است که در فعالیتهای کشاورزی و بخصوص صنعتی و در خانواده و .. مشاهده می شود.

نمونه جوامع همکاریهای مستقیم و غیر مستقیم

جوامع سنتی و روستائی بیشتر بر پایه همکاریهای مستقیم استوار هستند درحالی که در اجتماعات غیر سنتی و پیشرفته از نظر تکنولوژیک عمدتاً همکاریهای غیر مستقیم مشاهده می شود.

اهداف کلی همکاریها

۱. عملی ساختن کارهایی که بصورت فردی غیر ممکن و نشدنی هستند.
۲. تسهیل اموری که بصورت فردی نیز انجام دادن آنها ممکن است.
۳. صرفه جویی در وقت، پول، انرژی و . . در مورد فعالیتهایی که انجام آنها بصورت فردی باعث بالا رفتن هزینه ، صرف وقت بیشتر و یا بکار بردن انرژی زیادتر می گردد.

محور اصلی همکاریها

الف) همکاری فیزیکی:

یا توانائی بدنی؛ افراد برای انجام کارهای مختلف قدرت انجام فعالیتهای مشکلتر و سختتر را می یابند.

ب) همکاری مالی و پولی:

افراد امکانات کوچک و گاه ناچیز مالی خود را برای انجام امور پرهزینه و بزرگ برهم انباشته می کنند و درنتیجه موفق به انجام آن کار می شوند.

محور اصلی همکاریها

(ج) همکاری ذهنی :

درحقیقت نیروی فکری، قدرت خلاقه فردی است که در موارد خاص و شرایط ویژه ای میتواند برهم افزوده شود در این مورد عمدتاً " از واژه های شور و مشورت و شورا استفاده می شود.

شرایط لازم و کافی برای پیدایش همکاری

الف) حضور دو نفر یا بیشتر

ب) وجود یک خواست مشترک

ج) آگاهی نسبت به خواست مشترک

د) اعتقاد به تعاون و همکاری بعنوان بهترین راه

همکاری های سنتی

شکلی از تعاون هستند که از دیرباز در جوامع گوناگون برای حل مسائل و مشکلات موجود بکار گرفته شده است. بطور کلی در جوامع سنتی همه چیز از گذشته و از پدران نشأت می گیرد و زندگی حال بر پایه گذشته بنا می شود و همه نیازها از امکانات موجود محلی تامین می شود چون در جوامع سنتی بدلیل ضعف وسایل ارتباطی نمی توان با مناطق دور بر راحتی تماس و ارتباط داشت لذا جوامع به ناچار به واحدهای کوچک و بی ارتباط با هم تقسیم می شوند.

مهمترین ویژگی های همکاری های سنتی

یک . وابستگی همکاریهای سنتی به فرهنگ جامعه

دو . حاکمیت مقررات عرفی

سه . اختلاف همکاریهای سنتی

چهار . موردی بودن همکاریهای سنتی

پنج . غیر مستمر بودن همکاریهای سنتی

شش . ابعاد کوچک گروه

وابستگی همکاری های سنتی به فرهنگ جامعه

نظریه مردم شناس انگلیسی (ادوارد ب تایلور) درباره فرهنگ نوشته "فرهنگ مجموعه پیچیده ای است که در برگیرنده دانستنیها. اعتقادات. هنرها. اخلاقیات. قوانین. عادات و هرگونه توانائی دیگری است که به وسیله انسان به عنوان عضو جامعه کسب شده است و دوجنبه مادی (اشیاء و ابزار) و غیرمادی (افکار و عقاید و رفتارها) در فرهنگ مشخص می گردد. همکاریهای سنتی با تمام وجوه و جنبه های فرهنگ یا جامعه در ارتباط هستند که این ارتباط از نوع ارتباط متقابل است.

رابطه همکاری های سنتی

رابطه همکاریهای سنتی با آداب و رسوم و فرهنگ جامعه رابطه ای نزدیک و گاه بسیار پیچیده است. و بسیاری از آنها در عین حال از رسوم و سنت های جامعه هستند و عبارت دیگر جزئی از فرهنگ آن بحساب می آیند. و تفکیک بین آداب و رسوم و همکاریهای سنتی ممکن نیست همکاریهای روستائیان در لایروبی قنوات، درکشت زمین، فعالیتهای مشترک در مراسم اجتماعی و مذهبی از این قبیل هستند.

http

حاکمیت مقررات عرفی

برهمکاریهای سنتی مقررات عرفی غیر مکتوب تسلط دارند. در واقع مناسبات اعضای گروه، وظایف و مسئولیتهای آنها، روابط گروه با سایر گروه ها و نهادهای جامعه و... را مقررات عرفی جامعه تعیین و تنظیم می کند. این مقررات نیز بصورت رسم و عادات و سینه به سینه به نسل جدید و جوان منتقل می شود و مورد عمل و رعایت قرار می گیرد.

اختلاف همکاری های سنتی

همکاریهای سنتی همانطور که بیان شد وابسته به فرهنگ جامعه و متکی بر قوانین عرفی هستند که قوانین فوق خود وابسته و جزئی از فرهنگ جامعه اند و آداب و رسوم و سنتها از منطقه ای به منطقه دیگر تفاوت دارد بنابراین همکاریهای سنتی آنها نیز مختلف و متفاوت هستند.

موردی بودن همکاری های سنتی

پیدایش همکاریهای سنتی از شکل و الگوی مشخص و معینی پیروی نمی نماید. این همکاریها به صورتی خاص برای هر نیاز و هر مورد خاص بوجود می آید به همین دلیل است که اشکال همکاریهای سنتی بسیار متعدد و متنوع هستند.

غیر مستمر بودن همکاری های سنتی

تعداد بسیار زیادی از همکاریهای سنتی بصورت یک رابطه دائمی و مستمر بین افراد یک گروه باقی نمی ماند بلکه معمولاً مدت نسبتاً کوتاهی و برای انجام فعالیت اقتصادی مشخصی شکل می گیرد و پس از رسیدن به هدف مورد نظر تا دوره بعد و یا برای همیشه از بین می رود.

ابعاد کوچک گروه

در همکاریهای سنتی تعداد افرادی که با یکدیگر همکاری می کنند معمولاً کم و انگشت شمار است به همین دلیل روابط بین آنها نزدیک و چهره به چهره است و سایر خصائص گروه های کوچک اجتماعی نظیر آشنائی و آگاهی وسیع و عمیق از وضع یکدیگر و حتی اطلاع از مسائل نسبتاً خصوصی اعضای گروه و . . . در مورد همکاری سنتی مصداق دارد.

عمده ترین دلایل کوچکی گروه همکاریهای سنتی

اول: نوع معیشت و شرایط اقتصادی و اجتماعی زندگی آنها بصورتی نیست که به همکاری افراد در گروه های بزرگ نیاز داشته باشد. مثلاً در بند سار معمولاً تعداد ۴ تا ۸ نفر کافی است تا در آماده سازی زمین و کاشت و داشت و برداشت با هم کمک کنند.

دوم: جامعه قابلیت‌ها و امکانات و روشهای لازم برای مدیریت و تنظیم کار و روابط یک گروه بزرگ را ندارد؛ مثلاً روشها و ابزار مناسب برای تنظیم مناسبات : تعداد زیادی افراد ، با تقسیم کار دقیق بین آنها و ... وجود ندارد، درحالی که در یک کارخانه بزرگ یا تعاونی بزرگ در یک جامعه روشهایی مثل حسابداری، انبارداری، سیستم بایگانی، و سایر تکنیکهای جدید مدیریت، اصول سازماندهی، و ... اداره واحدهای بزرگ را بصورتی کارآمد و دقیق امکان پذیر می سازد.

دلایل تغییرات همکاریهای سنتی

(۱) توسعه و تنوع بیشتر همکاریها :

بشر که امکاناتش بتدریج گسترده می شد و راه های تازه ای برای رفع نیازهایش می یافت، زمینه های جدیدی برای بروز و ظهور همکاریهای تازه بوجود می آمد.

(۲) پیچیدگی بیشتر همکاریها :

زندگی بشر و فعالیتهای او روز به روز بر اثر کشفیات جدید و آموختن روشهای تازه برای تامین احتیاجاتش پیچیده تر می گشت. مثلاً زندگی شبانی در دوران دامداری و فعالیتهای مربوط به آن از اقداماتی که انسان در دوره قبل (دوره جمع آوری و شکار) پیچیده تر بود بهمین ترتیب است که این دواران ساده تر از دوران کشاورزی و صنعت می باشد.

دلایل تغییرات همکاریهای سنتی

۳) تخصص و تقسیم کار بیشتر در همکاریها :

تجربه نشان داده است که در جنبه های مختلف زندگی بشر این اصل کلی صادق و حاکم است که تخصص و تقسیم کار حاصل پیچیدگی است . ظهور تقسیم کار و تخصص در همکاریها را میتوان بعنوان سومین وجه دگرگونی آنها محسوب داشت.

۴) سازمان یافتگی بیشتر و مدیریت دقیق تر همکاریها:

شکل سازمانی یا درجه سازمان یافتگی هر پدیده با سادگی و یا پیچیدگی وظیفه ای که بعهدہ آن واگذار شده است در ارتباط مستقیم است. هر اندازه انجام امری پیچیده تر باشد، تقسیم کار بارز تری می خواهد.

عوامل دگرگونی در همکاریها

علت اصلی و اساسی بروز این دگرگونیها را می توان در افزایش اطلاع و آگاهی و دانش بشر نسبت به کره زمین و آنچه بر آن قرار گرفته است دانست. به بیان ساده ؛ کشف قوانین و قواعد حاکم بر طبیعت از طریق برخورد مستمر با زندگی و از راه آزمایش و خطا و نیز کاربرد یافته های خود در زندگی روزمره به او امکان داد که بتدریج خود را از حالت تبعیت کامل از طبیعت خارج کند و برعکس بر آن تسلط جوید و از امکانات و مواهب آن بهتر استفاده کند.

فصل دوم

فصل دوم: همکاریهای رسمی

اهداف این فصل عبارتند از آشنایی با:

زمینه های اقتصادی اجتماعی پیدایش تعاونیهای رسمی

وجود تفاوت همکاریهای سنتی و رسمی

شکل گیری اولین تعاونیهای رسمی

انقلاب صنعتی و تأثیر آن بر پیدایش تعاونیها

نظریه های سوسیالیست های تخیلی

عناوین دیگر همکاریهای رسمی

عناوین دیگر همکاریهای رسمی :

- ❖ تعاون علمی
- ❖ شرکت های تعاونی
- ❖ تعاونی

رابطه همکاری های سنتی و رسمی

❖ فاکس بورا:

هیچ ارتباط معمولی و مشخص بین اشکال سنتی همکاری و شرکت های تعاونی وجود ندارد.

❖ برخی از محققین دیگر:

شرکت های تعاونی شکل کامل شده همکاری های سنتی است.

ویژگی های تعاونی های رسمی (شرکت های تعاونی)

ویژگیهای تعاونیهای رسمی (شرکت های تعاونی) :

- رسمیت داشتن
- حاکمیت قوانین وضعی
- مشابهت در شکل و محتوی
- فعالیت بلندمدت
- اشکال و انواع مشخص
- ابعاد نامحدود تعاونیها
- سازماندهی دقیق و مدیریت جدید

شکل گیری اولین تعاونیهای رسمی در اروپا (شبه تعاونیها)

انگلستان:

۱۸۴۴، تعاونی راچدیل توسط ۲۸ نفر کارگران کارخانجات نساجی راچدیل برای اولین بار دارای اساسنامه ای منسجم شد.

آلمان:

تعاونی اعتبار روستایی رایفایزن
تعاونی اعتبار شهری شولتسه دلیج

شکل گیری اولین تعاونیهای رسمی در اروپا (شبه تعاونیها)

فرانسه :

تبدیل کارخانه های خصوصی به واحدهای تولید تعاونی

❖ تا نیمه های قرن نوزدهم تعاونیها هیچ برنامه مدونی و اصول مشخص و منظم و یکپارچه برای فعالیت ها نداشتند. بدلیل نامنظم بودن و ناپختگی و غیراصولی بودن فعالیت این سازمان ها آنها را شبه تعاونی یا پیش تعاونی می نامیدند.

شکل گیری اولین تعاونیهای رسمی در اروپا (شبه تعاونیها)

پیش تعاونی ها :

پیش تعاونیها، کوچک و بسته بودند و اعضای جدید به سختی می پذیرفتند و این تعاونیها حدود ۵۰ عضو داشت و به ندرت تعداد آنها به ۱۰۰ نفر یا بیشتر می رسید.

فصل سوم

تحولات اروپا و پیدایش انقلاب صنعتی

اروپا بعد از گذراندن دوران تاریک قرون وسطی با ورود به عصر رنسانس یا نوزایی و شروع دوران جدید دستخوش تحولات و تغییرات عمیقی شد. این دوران را انقلاب صنعتی نامیده اند. انقلاب صنعتی دوره‌ای از اواخر قرن هجدهم تا قرن نوزدهم میلادی بود که در آن تغیرات بزرگی در کشاورزی، تولید و صنعت و حمل و نقل ایجاد شد و تکنولوژی‌های تازه‌ای در عرصه‌های مختلف ظهور کرد. هنرها شکوفا شدند و علوم و تفکرات علمی امکان رشد و تکامل یافتند. این تحولات بزرگ در عرصه صنعت و تکنولوژی تأثیرات عظیمی روی شرایط اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی جهان بر جای گذاشت و دوره‌ای تازه از زندگی را برای بشر رقم زد.

تحولات اروپا و پیدایش انقلاب صنعتی

این تحولات از کشور انگلیس آغاز شد و به تدریج به سراسر اروپا گسترش پیدا کرد و به دنبال آن کشورهای آمریکای شمالی و سپس تمامی دنیا تحت تاثیر آن قرار گرفتند. از اواخر قرن هجدهم به تدریج، ماشین‌آلات صنعتی جایگزین نیروی کار انسانی یا حیوانات شدند و راندمان کاری صنایع ارتقا یافت. معرفی نیروی بخار و به دنبال آن ساخت ماشین‌های بخار نقطه عطفی در تاریخ زندگی بشر محسوب می‌شود. گسترش شهرنشینی و توسعه فرهنگ کار و فرهنگ شهرنشینی همراه با افزایش سرمایه اقتصادی برآیند انقلاب صنعتی بود.

تحولات اروپا و پیدایش انقلاب صنعتی

شکل گیری روابط کار بعد از انقلاب صنعتی ناشی از دو پدیده می باشد:

الف) تحول فکری ب) تحول صنعتی

انقلاب کبیر فرانسه تحول فکری عظیمی برای حمایت از طبقه کارگر به وجود آورد و انقلاب صنعتی باعث پدیده های بسیاری مانند هجوم روستاییان به شهرها، افزایش تعداد کارگران در واحدهای صنعتی، تنوع نوسان شغلی، کاهش امنیت شغلی، دشواری زندگی در شهرهای بزرگ و کاهش انس و الفت ها شد.

علل پیدایش تعاونی های رسمی

تعاونیهای در شکل شرکت های رسمی و نهادی سازمان یافته محصول دگرگونیهایی هستند که از چند قرن قبل از تشکیل اولین سازمانهای تعاونی جدید در اروپا شروع شده بودند. انقلاب صنعتی که عامل تحول ویژه مشکلات اجتماعی و اقتصادی در جامعه بود بعقیده بسیاری از نویسندگان باعث اصلی و اساسی پیدایش تعاونیهای رسمی مانند بسیاری پدیده های نوظهور دیگر است.

تاریخچه تعاونی ها در ایران

در ایران قدیم علاوه بر اینکه عده ای از مردم متمکن و خیراندیش که برای ایجاد رفاه و آسایش عمومی به یک سلسله اقدامات عمرانی از قبیل ساختن راه، ایجاد پل، کاروانسرا، مساجد، آب انبارها و ابنیه و اماکن نظیر آنها مبادرت می کرده اند؛ مردم عادی نیز در این گونه موارد به نحوی با یکدیگر همکاری کرده اند و اگر سرمایه ای نداشته اند تا وثیقه آن قرار دهند، بازوهای خود را بکار می انداختند. بهترین نمونه و طرز همکاری را می توان در میان مردم روستاها و کشاورزان کشورمان مشاهده کرد که بصورت یک سنت پسندیده از دوران باستان تاکنون همچنان متداول بوده و می باشد.

تاریخچه تعاونی ها در ایران

در طول سالهای اخیر با وقوع دگرگونیهای اجتماعی و اقتصادی در ساختار جامعه روستایی بویژه ورود انواع ماشین های کشاورزی و ترویج استفاده از چاه عمیق و نیمه عمیق و استفاده از موتور پمپ ضمن کاهش کار گروهی سنتی و یا تغییر شکل آن باعث ایجاد انواع جدیدی از همیاری و مشارکت در زمینه خرید و نگهداری وسایل موتوری و مبادله آنها گردیده است که نمونه ای از تعاونی های رسمی می باشد.

تعاونی های رسمی در ایران قبل از انقلاب

در اقتصادی کشورهای سرمایه داری و سوسیالیستی، تعاونیهای رسمی دارای پیشینه دراز است و از نخستین سالهای سده نوزدهم آغاز شده است. حال آنکه در کشور ما این پدیده پیشینه طولانی نداشته و علیرغم اینکه در نوع سنتی آن از دیرباز دارای سوابق بوده است از پیدایش نوع رسمی آن بیش از چند دهه نمی گذرد. آغاز تعاون رسمی در ایران را می توان از حیث عنوان ، موادی در قانون تجارت سال ۱۳۰۳ شمسی دانست. موادی از این قانون به بحث در مورد تعاونیهای تولید و مصرف پرداخته است. اما از لحاظ تشکیل و ثبت و فعالیت رسمی می توان سال ۱۳۱۴ را آغاز فعالیت تعاونیها در ایران دانست.

تعاونی های رسمی در ایران قبل از انقلاب

وقوع جنگ دوم جهانی نه تنها برنامه های مزبور بلکه سایر برنامه ها را تحت الشعاع قرارداد. بعد از جنگ جهانی دوم اشاعه تعاونیها از دو سو ادامه پیدا کرد.

از یک سو کسانی که از تعاونیهای ممالک دیگر دارای سوابق ذهنی بودند برای پاسخگویی به مشکلات بعد از جنگ اقدام به تشکیل تعدادی تعاونی مصرف در سطح شهرها نمودند و از سوی دیگر برخی موسسات خارجی در مورد تأسیس و اداره شرکتهای تعاونی، فعالیتهایی در ایران معمول داشتند .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

الف) از بین رفتن کارگاه های خانگی :

که عمدتاً به دلیل تولید انبوه ، هزینه ی اندک تولید و بدیع بودن تولیدات کارخانه ها نسبت به کارگاه های خانگی بوده است .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

ب (جدا شدن عامل کار از عامل سرمایه :

تولید کارخانه ای موجب جدایی منبع ارایه دهنده ی سرمایه و منشا تامین کننده ی نیروی کار ، و شکل گیری " مزدوری " به عنوان شکل غالب و مسلط کار در جامعه گردید . برای حل این مشکل ، اصل " ادغام کار و سرمایه " در تعاونی های تولید به وجود آمد . به موجب این اصل هر فرد که در تعاونی کار کند باید عضو آن باشد و هر فردی که در تعاونی تولید صاحب سرمایه است باید به طور تمام وقت در آن اشتغال داشته باشد .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

پ (حاکمیت و اهمیت مطلق سرمایه :

در چارچوب لیبرالیسم اقتصادی (که بنیانگذار آن آدام اسمیت است) ، انسان ، تابع و سرمایه در مقام متبوع و مطبوع بوده و کلیه ی مزایا و منافع حاصل از فعالیت های اقتصادی به سرمایه تعلق داشته و تصمیم گیری و اداره بنگاه های اقتصادی نیز به سرمایه واگذار می شود .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

بدین ترتیب دو اصل مهم لیبرالیسم اقتصادی عبارتند از :

۱ - تقسیم سود به نسبت تعداد سهام سهامداران

۲ - اصل " هر سهم ، یک رای

شرکت های سهامی با توجه به این دو اصل به وجود آمدند . اما همین امر یکی

از مهم ترین انگیزه ها در پیدایش تفکر " تشکیل شرکت های تعاونی نیز " بوده است .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

در شرکت های تعاونی سرمایه مسلط نبوده و موقعیت برتر به انسان تعلق دارد . به طوری که در تعاونی های رسمی ، سود تماما به سرمایه تعلق ندارد و انسان عامل و تعیین کننده ی اصلی در امر تصمیم گیری و مدیریت (از طریق رای) فعالیت های اقتصادی می باشد .

حاکمیت انسان در تعاونی های رسمی ، با اعمال دو اصل زیر محقق می شود :

۱- یک فرد (یک عضو) یک رای

۲- پرداخت قسمتی از سود به سهام

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

ت (اشاعه ی بیش از پیش فردگرایی

در دوران انقلاب صنعتی و بعد از آن روحیه ی رقابت و فردگرایی در جامعه نفوذ کرده و تعمیق یافت. لذا مخالفت با رقابت و تایید و تشویق همکاری و تعاونی ، یکی از پایه های فکری متفکرین و مصلحین اجتماعی قرون ۱۸ و ۱۹ گردید .

ث (تغییرات اساسی مدیریت

در این خصوص می توان به مکتب تایلور اشاره کرد . تایلور ، بنیانگذار مکتب مدیریت علمی (تایلوریسم) در پی افزایش بازده کار و استفاده از قدرت بدنی و سرعت بیشتر و زمان کوتاه تر کار بوده است .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

ج (کیفیت نامطلوب رایج ی خدمات عمومی

نامطلوب بودن کیفیت رایج خدمات عمومی منجر به ایجاد زمینه برای تشکیل " تعاونی های مصرف و اعتبار " گردید و بعدها زمینه های تشکیل تعاونی های تهیه ی مسکن ، فروش محصولات کشاورزی و فروش تولیدات صنعتی را نیز فراهم کرد .

چ (افزایش چشمگیر بیکاری در شهرهای صنعتی

به دلیل تعطیلی کارگاه های خانگی و سرازیر شدن سیل مهاجران روستایی به شهرها ، بیکاری در شهرهای صنعتی به طور چشمگیری افزایش یافت .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

ح) به کارگماشتن زنان و کودکان

با توجه به دستمزد پایین زنان و کودکان نسبت به مردان بالغ ، کارفرماها تمایل بیشتری به جذب آن ها داشتند .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

خ (کاهش دستمزدها

بیکاری چشمگیر موجب کاهش دستمزدها و تحمیل شرایط سخت به کارگران از سوی کارفرمایان شد . توزیع ناعادلانه ی ثروت موجب افزایش فاصله ی فقیر و غنی گردید این خود موجب پیدایش تفکر ایجاد سازمان تولیدی جدید (جهت ایجاد اشتغال ، افزایش درآمد اقشار و ...) و در نهایت تشکیل " تعاونی های تولید یا تعاونی های کارگری گردید .

پیامدهای انقلاب صنعتی موثر در پیدایش تعاونی های رسمی

د) ساعات طولانی کار

کار از طلوع آفتاب تا غروب حدود ۱۶ ساعت

ذ) شرایط غیر بهداشتی و نامناسب کار در کارخانه ها.

بهبود شرایط بهداشتی کارخانه ها ضد خواسته های سرمایه داران بود .

اقداماتی که بمنظور کاهش یا رفع مشکلات صورت گرفت:

اقداماتی که به منظور کاهش یا رفع مشکلات صورت گرفت:

۱. اقداماتی که توسط حکومت ها صورت گرفت

۲. اقداماتی که توسط توده مردم انجام پذیرفت.

اقدامات حکومت :

- ❖ بسیار ضعیف و دیر بود
- ❖ حکومت ها، افراد را به حال خود رهاکردند (رابطه کارگر و کارفرما بر اساس عرضه و تقاضا و توافق طرفین بود)
- ❖ به علت فشار گروه ها، مصلحین و متفکرین، دولت ها قوانین را تصویب کردند:
سن کار ، حداکثر ساعات کار در روز ، حداقل دستمزد ، تعطیلات هفتگی و سالانه ،
بازنشستگی و از کارافتادگی ...

اقدامات مردم :

- ❖ مقابله با دستاوردهای انقلاب صنعتی
- ❖ تشکیل اتحادیه ها و سندیکاهاى کارگرى
- ❖ ظهور نظريات و مكتب هاى جديد

تشکیل اتحادیه ها و سندیکاهای کارگری:

❖ اتحادیه ها وسیله قانونی مذاکره کارگران، کارفرمایان

ظهور نظریات و مکاتب جدید :

- ❖ مخالفت با مکتب لیبرالیسم توسط سیسموندی
- ❖ مخالفت با مالکیت خصوصی توسط پرودون
- ❖ طرح برابری خواهی توسط رابرت آون
- ❖ ظهور سوسیالیست های تخیلی یا اجتماعيون تعاون طلب

سویالیست های تخیلی (اجتماعیون تعاون طلب) :

❖ وجوه مشترک این نظریه پردازان:

- (۱) تأکید بر همکاری و تعاون
- (۲) مساوات طلبی
- (۳) مخالفت با مالکیت خصوصی
- (۴) قبول و تایید انقلاب صنعتی
- (۵) ایجاد تحول بنیادین در جامعه
- (۶) انتخاب راه های مسالمت آمیز برای تحول
- (۷) عدم موفقیت

تاکید بر تعاون و همکاری :

- ❖ رقابت برای جامعه مضر است
- ❖ جامعه باید بر پایه همکاری بنا شود.

مخالفت با مالکیت خصوصی :

این متفکرین مالکیت خصوصی را علت فقر، بیکاری و سقوط ارزشهای اخلاقی می دانستند.

قبول و تایید انقلاب صنعتی :

برخلاف نهضت های لود و سابوتاژ انقلاب صنعتی را ماهیتاً مفید می دانستند .

ایجاد تحول بنیادین در جامعه :

اعتقاد به حذف مالکیت خصوصی به عنوان اساس لیبرالیسم

انتخاب راه های مسالمت آمیز برای تحول :

اعتقاد به راه های صلح جویانه و آرام برای تغییر جامعه

نظریه های متفکرین منتسب به سوسیالیست های تخیلی:

۱. رابرت آون
۲. شارل فوریه
۳. لوئی بلان

رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱) Robert Owen

رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱) Robert Owen :
اصلاح طلب انگلیسی در ۱۴ مه ۱۷۷۱ متولد شد.
اتمام تحصیلات اولیه در ۹ سالگی
مدیریت کارخانه پنبه در ۱۹ سالگی
قدرت سازماندهی قوی

Robert Owen رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱)

رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱) Robert Owen :

- ❖ اصلاح طلب انگلیسی در ۱۴ مه ۱۷۷۱ متولد شد.
- ❖ اتمام تحصیلات اولیه در ۹ سالگی
- ❖ مدیریت کارخانه پنبه در ۱۹ سالگی
- ❖ قدرت سازماندهی قوی
- ❖ شریک کمپاین کارستون توس
- ❖ مدیر و شریک کارخانه نیولانارک
- ❖ اقدام به تاسیس فروشگاه برای افراد محتاج
- ❖ بزرگترین موفقیت او تربیت جوانان
- ❖ تأسیس اولین شیرخوارگاه در انگلستان با تایید و هدایت اون

Robert Owen رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱)

رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱) Robert Owen :

- ❖ تاسیس کارخانه ای در سال ۱۸۱۳ با هدف بشردوستانه
- ❖ در این کارخانه نرخ سود ۵ درصد بود
- ❖ چاپ کتاب «تصویر جدیدی از جامعه یا گفتاری در اصول تشکیل شخصیت انسانی»
- ❖ موضوع محوری در تفکرات اون: تعلیم و تربیت
- ❖ شخصیت انسان تابع محیطی است که تک تک افراد بر آن کنترل ندارند
- ❖ افراد مسئول رفتار خود نیستند لذا نباید سرزنش شوند.
- ❖ به منظور تربیت صحیح افراد جامعه باید کودکان را از ۲ یا ۳ سالگی در محیط مناسب تربیت کرد.

اصول طرح اصلاح وضع کارخانجات آون

- الف) کار کودکان کمتر از ده سال ممنوع گردد.
- ب) کار در شب برای افراد کمتر از ۱۸ سال ممنوع گردد.
- ج) حداکثر ساعات کار افراد ۴۰-۱۸ حداکثر ده ساعت و نیم در روز تعیین گردد.

فقر ، رقابت و راه حل آنها از نظر آون

او عقاید خود را تحت عنوان "قانون فقرا" به کمیته مجلس عوام تقدیم کرد.
از نظر آون:

علت نمایی نابسامانی: رقابت شدید بین نیروی کار انسانی و ماشین .

تنها راه مقابله با رقابت : همکاری و تعاون .

راه حل: تغییرات بینادی و اساسی (رد اصلاحات).

نمونه پیشنهادی :

دهکده های وحدت و همکاری متقابل

ویژگی های دهکده تعاونی آون

ویژگیهای دهکده تعاونی آون

❖ تعداد جمعیت: ۱۲۰۰ نفر

❖ مساحت کل : ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ هکتار

❖ زندگی در ساختمان وسیعی به شکل مربع

❖ عمومی بودن آشپزخانه و سالن های غذاخوری

❖ منازل مسکونی مستقل

❖ از سالخوردگان و بیوه ها باید نگهداری شود.

ویژگی های دهکده تعاونی آون

ویژگیهای دهکده تعاونی آون

- ❖ آموزش فرزندان تا سه سالگی با خانواده و سپس با جامعه و در مراکز تربیتی مراکز تربیتی توسط متخصص تعلیم و تربیت اداره می شود.
- ❖ دهکده تعاونی باید برای تمام افراد امکان انجام را فراهم کند .
- ❖ جامعه او، کوچک، محدود و خودکفا است.
- ❖ مالکیت عمومی و متعلق به عموم است.

اجرای عملی طرح آون

اجرای عملی طرح آون:

❖ آون معتقد بود با اجرای این طرح تجدید سازمان کلی جامعه و تغییر بنیانی نظام عملی شود.

❖ او در سال ۱۸۲۴ اقدام به خرید ۳۰۰۰ هکتار زمین در ایندیانا ای آمریکا کرد و طرح خود را اجرا کرد و آن را نیوهارمونی یا هماهنگی جدید نامید.

❖ بعضی روابط اقتصادی اعضا بدرستی انجام نشد.

❖ به دلیل اختلافات مذهبی و رقابت برای کسب قدرت کوشش های او با شکست روبرو شد.

❖ در سال ۱۸۲۸ جامعه او از هم پاشید و او چهل هزار لیر استرلینگ را از دست داد.

تجارب دیگر در زمینه ایجاد دهکده تعاون

جامعه کوئین وود (۱۸۳۹-۴۵)

جامعه اوربیستون در گلاسگو (۱۸۲۵-۸)

جامعه والاهین در ایرلند (۱۸۳۱-۳)

تئوری نحوه احتساب قیمت واقعی کالاهای آون

تئوری نحوه احتساب قیمت واقعی کالاهای آون:

کار موجد و موجب ثروت است.

قیمت = قیمت مواد اولیه مصرف شده + ارزش کار

تاسیس جامعه ملی مبادله منصفانه کار

شارل فوریه (۱۷۷۲-۱۸۳۷)

- ❖ تولد : بزانس فرانسه
- ❖ پدر: تاجر ثروتمند
- ❖ چشم پوشی از ثروت پدر و ترک خانواده
- ❖ در جریان انقلاب کبیر فرانسه در رقابت های سیاسی به زندان افتاد.
- ❖ او به حرکت های تند اجتماعی و انقلاب بدبین بود.
- ❖ هدف از تغییر در نظام + تامین حداکثر رفاه برای افراد جامعه.
- ❖ او معتقد به محدود ساختن آزادیهای فردی نبود.
- ❖ او به وراثت اعتقاد راسخ داشت (نابرابری در ثروت مشیت الهی است).
- ❖ او نفسانیان و غرائز انسان را محرک رفتار می داند.
- ❖ او تمدن جدید را عامل اصلی دور شدن از غرائز و نفسانیان انسان می داند.
- ❖ او تاثیرپذیری انسان از محیط را مردود می دانست.

جامعه مطلوب فوریه : فالانستر

جامعه مطلوب فوریه: فالانستر

- ❖ او برای نزدیک شدن انسان به زندگی طبیعی و کنترل غرائز و بهبود زندگی اقشار فقیر، تشکیل جامعه مطلوبی به نام فالانستر را پیشنهاد می کند.
- ❖ مساحت تقریبی هر فالانتر: حدود ۶۰۰ هکتار
- ❖ در هر فالانستر ۱۶۲۰ نفر زندگی خواهند کرد
- ❖ مبنای فالانستر، تعاون و همکاری است (او می گوید: راز اتحاد منافع در تعاون است)
- ❖ فوریه معتقد به تفاوت درآمدها بود لذا در هر فالانستر چند رستوران با قیمت های متفاوت بود.
- ❖ در نظر و تئوری او معتقد به مالکیت خصوصی بود.
- ❖ در عمل او به مالکیت گروهی تمکین کرد .
- ❖ در هر فالانستر هرکسی برای خود کار جذاب و مورد علاقه خود را می کند.

جامعه مطلوب فوریه : فالانستر

جامعه مطلوب فوریه: فالانستر

❖ نحوه تقسیم سود:

پنج دوازدهم به عامل کار

چهار دوازدهم به سرمایه

سه دوازدهم به لیاقت و استعداد پرداخت شود.

❖ فالانستر، جامعه ای خودکفا است .

❖ فوریه برای عملی کردن طرح خود از ثروتمندان و سرمایه داران کمک خواست اما

هیچکس درب منزل او را نزد.

لوئی بلان (۱۸۸۲-۱۸۱۱)

❖ رقابت ، عامل اصلی مشکلات و بحران های جامعه

❖ مولف کتاب ”سازمان کار“

❖ پیامدهای رقابت:

(۱) برای توده مردم: نظامی مرگ آور و نابودکنند

(۲) برای سرمایه داران : علت مداوم فقر و ورشکستی

❖ راه حل از بین بردن پیامدهای بر رقابت:

برپایی نظام اقتصادی بر اساس تعاون همکاری

❖ حذف مالکیت خصوصی

❖ اجرای طرح کارگاه های اجتماعی

طرح کارگاه های اجتماعی بلان

طرح کارگاه های اجتماعی بلان:

- ❖ هر صنف در کارگاههای خود مجتمع شوند .
- ❖ مالکیت آنها متعلق به کارگران هر کارگاه است که به صورت دموکراتیک اداره می شوند.
- ❖ نحوه تقسیم سود:
- یک ثلث به تساوی بین شرکاء
- ثلث دوم برای نگهداری سالخوردگان بیماران ، معلولین، و تخفیف بحران سایر صنایع
- ثلث سوم تهیه وسایل کار برای تازه واردان

نکات مطرح در طرح بلان

- ❖ تقسیم بخشی از سود بین کارگران باعث دلبستگی و علاقه بیشتر به کار می شود.
- ❖ اولین طرح عملی تأمین اجتماعی
- ❖ ایجاد انگیزه برای پیوستن افراد تازه به جمع کارگاه ها

دولت و سازمان سیاسی از منظر بلان

- او نقش مهمی برای دولت و سازمان سیاسی قایل بود و معتقد بود که:
- (۱) سرمایه لازم برای تشکیل کارگاه ها را در اختیار افراد قرار دهد.
 - (۲) آموزش عمومی را در این خصوص در دستور کار قرار دهد.
 - (۳) تا ۱ الی ۲ سال مدیریت این کارگاه ها را بعهده بگیرد.
- از اینرو به او لقب **سوسیالیست دولتی** می دهند.

تأثیر نظرات اجتماعیون تعاون در پیدایش تعاونی ها

دو گروه از نظریات سوسیالیست های تخیلی سود جستند :

۱. سوسیالیست های مارکسیسم

۲. متفکرین و پیشگامان تعاونی

فصل چهارم

<http://utec.mcls.gov.ir>

کارکرد مشترک تعاونی ها

۱. ایجاد عدالت اجتماعی نسبی و توزیع بهتر و مناسب ثروت در جامعه
۲. نشر و گسترش ارزش های جدید و قابلیت های تازه و روحیه همکاری تعاون در اجتماع

نقش تعاونی ها در توزیع عادلانه ثروت

نقش تعاونی ها در توزیع عادلانه ثروت ناشی از چهار اصل در میان اصول تعاونی ها است:

۱. اصل پرداخت سود محدود به سهام

۲. اصل پرداخت مزاد برگشتی

۳. اصل کنترل دموکراتیک

۴. اصل ادغام کار و سرمایه

کارکردهای خاص (یا ویژه) تعاونی ها

کارکردهای خاص (یا ویژه) تعاونی ها:

نام تعاونی	کارکرد خاص
تعاونی مصرف	بهبود شبکه توزیع و رفع نقائص و نارساییهای آن
تعاونی مسکن	تسریع روند خانه دار شدن اقشار کم درآمد و فقیرتر
تعاونیهای تولیدی	رفع اشکالات موجود در روابط کارگر و کارفرما و ایجاد نگیزه بیشتر برای کار و حفظ لوازم کار
تعاونی بازاریابی	حذف واسطه ها، تأمین منافع هردو تولیدکننده و مصرف کننده

کارکرد تعاونی ها در رابطه با نظام

اگر نحوه فعالیت بعضی از اجزای نظام مطلوب و منطبق با انتظار اعضای جامعه نباشد در این صورت تعاونیها در کنار این پاره نظام ها بوجود می آیند.

(۱) تعاونی بازتابی

(۲) تعاونی تکمیلی

تعاونی بازتابی

تعاونی بازتابی :

❖ این تعاونی ها بصورت عکس العمل و بازتاب نقایص موجود در جامعه و عملکرد ناصحیح یک پاره نظام بوجود می آیند.

❖ تعاونی های بازتابی در مرحله اقتصاد بازار بوجود می آیند.

مثال : تعاونی های مصرف شهری در ایران و اولین تعاونی مصرف راچدیل در انگلستان

تعاونی تکمیلی

تعاونی تکمیلی :

- ❖ این تعاونی ها در زمانی پدیدار می گردند که نظام جامعه بطور کامل شکل نگرفته و تکمیل نشده است.
- ❖ این تعاونی ها در مرحله گذار جامعه از اقتصاد بسته به اقتصاد بازار نمودار می شوند.

نقش ویژه تعاونی ها در کشورهای جهان سوم

علاوه بر کارکردهای قبلی همچنین ؛
تأمین نیازها و ایجاد شرایط مناسب برای توسعه
وسیله مناسب ارتباط میان جامعه عقب مانده روستایی و دولت
ایجاد ساختار مناسب و عادلانه در بخش صنعتی کشورهای جهان سوم

فصل پنجم

<http://utec.mcls.gov.ir>

نقش اصول تعاونی

نقش اصول تعاونی :

❖ اصل بطور کلی عبارتست از ویژگی مشخص کننده یک پدیده که بصورت دقیق تنظیم و بیان شده باشد.

❖ اصول تعاونی نقش اساسی دارند. چون ماهیت تعاونی ها وابسته با آنها است.

سابقه پیدایش اصول تعاونی

سابقه پیدایش اصول تعاونی

- الف) در طرح پیشنهادی شارل فوریه مسئله آزادی و داوطلبانه بودن عضویت مطرح شد.
- ب) در طرح پیشنهادی لویی بلان بر اصل آموزش تأکید شده است.
- ج) در طرح پیشنهادی رابرت آون اصل کنترل یا اداره دموکراتیک مطرح شد.
- ه) مسئله محدودیت سود سهام برای اولین بار توسط کامپیل عنوان گردید.

تطور و تحول اصول تعاونی

تطور و تحول اصول تعاون :

- ❖ اصول تعاون بدون مقدمه و ناگهانی بوجود نیامدند.
- ❖ اصول تعاون ثابت باقی نمی مانند.
- ❖ تغییر اصول تعاون گاه خود بخود و گاه تحت تأثیر عوامل درونی تعاون است.

ضرورت تطابق اصول تعاون با شرایط زمان و مکان

- ❖ منطبق با شرایط حاکم بر زمان و جامعه، اصول تغییرمی کنند.
- ❖ تنها اصولی تغییر کرده اند که به معنی درست و کامل کلمه “اصل” نبوده است.

اصول تعاون

اصول تعاون :

۱. اصول اولیه تعاون
۲. عضویت داوطلبانه
۳. کنترل دموکراتیک
۴. پرداخت سود محدود به سرمایه سهمی اعضا
۵. پرداخت مازاد برگشتی به نسبت معاملات اعضا.....

اصول تعاون

اصول تعاون :

۱. اصول اولیه تعاون

۲. عضویت داوطلبانه

۳. کنترل دموکراتیک

۴. پرداخت سود محدود به سرمایه سهمی اعضا

۵. پرداخت مازاد برگشتی به نسبت معاملات اعضا.....

۶. عرضه اجناس مرغوب

۷. فروش نقدی به اعضا

۸. اصل آموزش

۹. عدم تبعیض

۱۰. عرضه کالا به متوسط قیمت بازار

۱۱. عدم قبول وکالت در رأی گیری <http://utec.mcls.gov.ir>

اصول خارج شده از اصول تعاون

سه اصل که پس از مدتی از جرگه اصول تعاون خارج شدند:

- (۱) تخصیص درصد معینی از سود شرکت تعاونی
- (۲) برخورداری کارمندان غیرعضو از منافع شرکت تعاونی
- (۳) ایجاد واحدهای تولیدی و خدماتی در کنار تعاونیهای مصرف

اصل اول : عضویت داوطلبانه در تعاونی

اصل اول: عضویت داوطلبانه در تعاونی

موانع تحقق این اصل:

الف) حوزه عمل تعاونی

ب) رشته فعالیت تعاونی

پ) وابستگی تعاونی به یک سازمان مشخص

حوزه عمل تعاونی

حوزه عمل تعاونی تحت تاثیر عوامل قانونی، طبیعی و فرهنگی دچار محدودیت می شوند .

مانع قانونی: اساسنامه

مانع جغرافیایی: مشکلات رفت و آمد

مانع فرهنگی: اختلافات مذهبی

رشته فعالیت در تعاونی

رشته فعالیت تعاونی :

تنها گروهی که در زمینه خاصی فعالیت می کنند می توانند در یک تعاونی عضو شوند.

❖ تعاونی چایکاران

❖ تعاونی تولیدکنندگان مرکبات

وابستگی تعاونی به یک سازمان مشخص

وابستگی تعاونی به یک سازمان مشخص :
تعاونی های اعتبار و مسکن مربوط به کارخانجات و ادارت

اصل سوم : پرداخت سود محدود به سهام

در ایران طبق قانون مصوبه ۱۳۵۰ این مقدار برابر است با بالاترین نرخى که دولت به اوراق قرضه دولتی می پردازند.

اصل چهارم : پرداخت مازاد برگشتی به اعضا

❖ در واحدهای غیر تعاونی سود به افراد معدودی می رسد.

❖ در واحدهای تعاونی سود به افرادی می رسد که در بوجود آوردن سود سهیم بوده اند.

اصل پنجم : عرضه کالاهای مرغوب

❖ مبارزه با کم فروشی از طریق عرضه کالاهای مرغوب

اصل ششم: نقد فروشی کالاها و خدمات

فروش اقساطی ← خطر در بازپرداخت ← از بین رفتن سرمایه

اصل هفتم: تقبل آموزش در تعاونی ها

❖ به منظور آشنایی و شناخت تعاونی در افراد و آگاهی از وظایف و مسئولیت های متقابل آنها باید از آموزش استفاده کرد.

اصل هشتم: بیطرفی سیاسی و مذهبی

تعاونیها بدون توجه به عقاید سیاسی و مذهبی به عضو دیگری می پردازد.

اصل نهم: اصل عدم قبول وکالت در مجامع عمومی

به منظور تشویق و ترغیب هرچه بیشتر و موثرتر اعضا در مجامع عمومی و تصمیم گیری ها این اصل ها مطرح شده است.

اصل دهم: اصل عرضه کالاها به متوسط قیمت بازار

این اصل برای جلوگیری از رواج بازار سیاه و سودجویی گروه مطرح شده است.

فصل ثشم

<http://utec.mcls.gov.ir>

تعریف نارسانا (توصیف ها) از تعاونی

در این تعاریف معمولاً تنها به یک جنبه خاص توجه شده است و دیگر ویژگیها و خصوصیات آن فراموش گشته اند.

نمونه هایی از تعاریف نارسانا

❖ وب متفکر انگلیسی :

تعاون را به اقتصاد دموکراسی تعبیر نموده است.

❖ پلانکت :

تعاون را خودیاری موثر از طریق سازمان می داند.

❖ کاکنا :

تعاون را اقتصاد برادری نامیده است .

❖ ولف :

نهضت تعاونی را اجتماع مصرف کنندگان

توصیف کرده است.

خصوصیاتی که در تعریف یک شی یا پدیده مورد استفاده قرار گیرد:

۱. وظیفه یا فونکسیون یک پدیده

۲. اصولی که پدیده موردنظر بر مبنای آن بوجود آمده و از آنها پیروی می نماید.

تعاریف کامل (علمی) از تعاونی

❖ کارکرد یا فونکسیون یک سازمان تعاونی عبارتست از انجام فعالیت هایی که به منظور رسیدن به هدف مشترک افراد عضو شرکت از طریق کار دسته جمعی

تعریف شرکت تعاونی بر اساس قطعنامه ۱۲۸ کنفرانس کار در سال ۱۹۹۶

”شرکت تعاونی عبارت از اجتماعی از افراد است که با طیب خاطر و آزادانه برای رسیدن به هدف های مشترک از طریق ایجاد سازمانی که بصورت دموکراتیک اداره می شود گردهم آمده است . هریک از اعضاء چنین سازمانی تامین کردن سرمایه لازم را به نسبت معقولی تعهد می نمایند و متقابلا سهم منصفانه ای نیز از سود و زیان حاصل از کار دسته جمعی که بصورت فعالانه در آن مشارکت کرده اند نصیبشان خواهد شد.“

با تشکر از توجه شما